

1980 SONRASI SANAT EĞİTİMİ ÜZERİNE YAPILAN KURAMSAL ÇALIŞMALAR

Ayşe Çakır İlhan*

21. yüzyıla Türkiye; bilgi üreten, üretilen bilgiyi yaratıcı ve işe yarar bir biçimde kullanabilen, çağdaş, demokrat, insan haklarına saygılı bir ülke olarak girmelidir. Genç bir nüfusa sahip olan ülkemiz bu avantajını çok iyi değerlendirebilmelidir. Bilindiği gibi günümüzde bilgiye ulaşmak yetmemekte, bilgiyi en verimli şekilde kullanmak da gerekmektedir. Bunun için yaratıcı düşünmeye gereksinim vardır. Belli bir zeka seviyesindeki her insanda varolan yaratıcı yetinin gelişmesinde sanat eğitimi çok önemli bir rol oynamaktadır. 2000’li yıllara Türkiye sanat eğitimi alanında niceliksel ve niteliksel olarak ne gibi çalışmalar yaparak hazırlanmaktadır? 1980-1995 yılları arasında ülkemizde sanat eğitimi konusunda yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerini, amaç, sonuçlar ve öneriler bağlamında incelemeye çalışan bu araştırma yukarıdaki soruya bir yönü ile de olsa yanıt vermeye amaçlamaktadır.

Bu incelemede önce Yükseköğretim Kurulu Dökümantasyon Merkezi’nde sanat eğitimi konusunda yapılmış yüksek lisans ve doktora tezleri taranmış, ayrıca sıra ile araştırmacı Ankara, Hacettepe, Gazi, Dokuz Eylül ve Uludağ Üniversiteleri Sosyal Bilimler Enstitüleri kütüphanelerinde konu ile ilgili çalışmalarını sürdürmüştür. Hacettepe ve Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsünde Sanat Eğitimi ile doğrudan ilgili yüksek lisans ve doktora tezlerine rastlanmamıştır.

* Dr., Ankara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı, Öğretim Görevlisi.

Ankara, Gazi ve Dokuz Eylül Üniversiteleri Sosyal Bilimler Enstitülerinde sanat eğitimi konusu ile ilgili 33 adet yüksek lisans, 4 adet doktora tezine ulaşılmıştır. Tezler, amaç, sonuç ve öneriler bağlamında özetlenmiş, daha sonra yıllara ve konularına göre tablolar halinde sunulmuştur.

I. 1980–1985 Yılları Arasında Sanat Eğitimi Konusunda Yapılan Tezler

A–Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Programları ve Öğretimi (Güzel Sanatlar Eğitimi) Anabilim Dalı'nda Yapılan Tezler.

a– Yüksek Lisans Tezleri

1– Temel Sanat Eğitiminde Yapısal Sistemler Doku–İçyapı

Hazırlayan: Şule Sönmez.

Danışman: Dr. Enise Kantemir. Ankara.1980

Bu araştırmanın temel amacı, sanat eğitiminde objenin yapısını meydana getiren sistemlerin niteliklerini diğer tasarı öğeleriyle ilişkilerini ve uygulanım alanlarını ortaya koymaktır. Yapılan araştırmanın sonucunda, “Temel Sanat Eğitimi” dersi, doğa elemanlarını biçim, yön, doku, içyapı alanlarıyla tanıma, bunları çeşitli teknik, araç–gereçlerle anlatma olanaklarını araştırma, bunun sonucu öğrenciye bireysel farklılıkları doğrultusunda deneyerek yaratma olanakları vermektedir. Sanat eğitimi yapan her düzeydeki okulda temel sanat eğitimi konularına yer verilmektedir.

2– Toplumsal Sanat İlişkisi ve Temel Sanat Eğitiminin İki Ögesi

Hazırlayan: Ayla Adıgüzel

Danışman: Doç. Dr. İnci San. Ankara, 1982.

Sanat toplum ilişkisi ve temel sanat eğitiminde nokta ve çizgi konusunu irdelemeyi amaçlayan bu araştırmanın bulguları kısaca şu şekilde özetlenebilir. Sanat sonul amacına “her insanın sanat yapmasıyla” ulaşacaktır. Bunun sağlanabilmesi için, el ve kafa emeğinin birleştirilmesi, emeğin insancillaştırılması, iş süresinin kısaltılmasından

doğacak boş zamanın bilinçli olarak değerlendirilmesi ile olasıdır.

3- Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Resim Bölümünde Sanat Eğitim ve Öğretiminin Değerlendirilmesi.

Hazırlayan: Tülün Özkan

Danışman: Doç. Dr. İnci San. Ankara, 1984.

Çalışmanın amacı, ülkemizde sanatçı yetiştiren ve en eski sanat öğretimi kurumu olan Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümünde sanat eğitim ve öğretiminin nasıl yapıldığı, öğretiminin bir sanatçının yetişmesi için yeterli olup olmadığı, bu öğretimdeki olumlu ve olumsuz tarafların neler olduğu ve kurumda görev yapmış sanatçı öğretmenlerinin sanat öğretimine ne gibi katkılarda buldukları sorularına yanıt aramaktır. Yapılan çalışma özetlendiğinde M.S.Ü. G.S.F.'nin ortak kısmı oluşturulması gerektiği buralardan ya da sanat liselerinden gelen gerçekten yetenekli öğrencilerin kuruma kabul edilmesi ve bu yeteneklerinden emin olunan öğrencilerin ilk iki sene temel sanat eğitiminden geçirildikten sonra, sanat eğitimcisinin rehberliğinde, onlara kendi kişiliklerini geliştirici yönde, özgürce araştırma ve denemeler yapması için olanak tanınması ve kendi ülkesinin sanat kültürleriyle bağlar kurabilecek şekilde bir sanat eğitim ve öğretim programı uygulanması gerektiği saptanmıştır.

4- Temel Eğitim Birinci Basamağında (İlkokullarda)

Plastik Sanatlar Eğitimi

Hazırlayan: Handan Tunç

Danışman: Doç. Dr. İnci San. Ankara, 1984.

Sanat Eğitiminin önemli bir parçası olan plastik sanatlar eğitimini, 6-12 yaş çocuğuna yönelik olarak incelemek, bu araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda sanat eğitimi için başlangıçta kabul edilmesi gereken şu ilkeler saptanmıştır: "Her çocuk yaratıcı yetiye sahiptir. Sanat eğitimi her insan için gereklidir. Sanat eğitimi "hobi" eğitimi değildir. Sanat eğitimi çocuğa göre olmalıdır. Bu eğitim kurs, kurumsal bilgiler ve belirli kurallar sistemiyle değil; yaratıcılığı geliştirmeye yönelik, iki ve üç boyutlu çalışmalarla yürütülmelidir. Sanat eğitimi, ustalık ve beceri kazandırmayı amaçlamamalıdır. Sanat

eğitimde fırsat eğitimine yer verilmeli, ilgi ortamı yaratılmalı, diğer derslerin kullanım alanı olarak düşünülmemeli, kendine özgü eğitim yöntemlerinin olduğu unutulmamalıdır. Yaratıcı etkinliğin her çocuk için ortak bir gereksinim olduğu kabul edilmelidir.

5– Temel Eğitim İkinci Basamağında (Ortaokullarda)

Plastik Sanatlar Eğitimi

Hazırlayan: Ayşe Çakır

Danışman: Doç. Dr. İnci San. Ankara, 1985.

Bu araştırmanın temel amacı, plastik sanatlar eğitimini Temel Eğitim ikinci basamak okullarında (ortaokullarda) incelemektir. Araştırmanın sonucunda: Ortaokul öğrencilerinin kişilik yapıları yeterince bilinmediği, resim–iş dersi müfredat programının çağın gerisinde kaldığı, sanat eğitimi konusunda yapılan bilimsel çalışmaların dikkate alınmadığı, resim–iş öğretmenlerine yeterli hizmet–içi eğitim programları düzenlenmediği, öğretmen dağılımının Türkiye genelinde sağlıklı yapılmadığı, müfettişlerin alan bilgisine sahip olmadığı, sanat eğitimi konusunda kaynak sıkıntısı olduğu, eğitim ortamının yeterli olmadığı saptanmıştır. Araştırmacı bu bulgular doğrultusunda öneriler getirmiştir.

6– Görme Özürlülerde Plastik Sanatlar Eğitimi (Ankara Körler İlkokunda bir Deneme)

Hazırlayan: Salim Karadayı

Danışman: Doç. Dr. İnci San. Ankara, 1985.

Her çocuk yaratıcı yetiye sahip olduğundan sanatsal eğitim bütün insanlar için ortak bir gereksinimdir. Ülkemizde görme özürlü çocukların bu eğitimden yeterince yararlanamadığı bilinmektedir. Bu araştırma deneysel bir yaklaşımla böyle bir boşluğun bir bölümünü doldurabilmek ve Ankara Aydınlık Evler Körler İlkokulu beşinci sınıf öğrencilerinin estetik gelişimini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma sonucu özetliğinde; sanat ve estetik eğitim uygulamaları ile öğrencilerin estetik gelişimleri arasında olumlu ve anlamlı bir ilişki olduğu, görme özürlü öğrencilerin yoğrumsal türdeki plastik sanatlar

alanında estetik nitelikler taşıyan ürünler ortaya koyabildikleri saptanmıştır.

7- Sanat Eğitiminde Soyut Resmin Yeri ve Önemi

Hazırlayan: Ayla Yakıcı

Danışman: Yazılmamış. Ankara, 1987.

Çalışmanın amacı, öğretmen yetiştiren kurumlarda sanat eğitiminde ve çocukların sanat eğitiminde soyut resim eğitiminin öneminin, soyut resim çalışmalarının etkililiğini ortaya koymaktır. Araştırmanın sonucuna göre; soyut düşünmeyle de ilişkili olan soyut resim eğitiminin etkinliğiyle çocuğun anlayışını, düşüncesini, yaratıcılığını geliştirebilir. Soyut resim eğitiminde zengin imgelerden yararlanan ve soyutlamayı öğrenen çocuk duygu ve düşüncesini birlikte geliştirmeyi öğrenebilir. Bu şekilde estetik beğenisi gelişen çocuk çevresinde de estetik arayışlara geçebilir.

8- Türkiye’de İlköğretim Okulları İkinci Basamak ve Ortaokullarda Resim ile İş ve Teknik Eğitimi Dersi Müfredat Programlarının Yaratıcılığa Verdiği Önem Yönünden Karşılaştırılması.

Hazırlayan: Saval Atar

Danışman: Yazılmamış. Ankara, 1987.

Bu araştırma, ortaokullarda ve ilköğretim okullarında resim ile iş ve teknik eğitimi derslerinin mevcut durumu ile Türk Milli Eğitim Sisteminde uygulanabilirliğini saptayarak, resim ile iş ve teknik eğitimi derslerinin işlenişinde yaratıcılığa verdikleri önem bakımından kıyaslanması ve somut öneriler elde edilmesini amaçlamaktadır. Sonuç olarak, öğretmenlere rehberlik eden müfredat programları yaratıcılığa önem vermektedir. Ama gene de aksak yönleri vardır ve çağın koşullarına göre yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Öğretmeni çelişkiye düşürmeden, onu aydınlatıcı, yol gösterici konulara yer verilmelidir. Yanlış uygulamalar müfredat programının yetersizliğinden kaynaklanabileceği gibi öğretmenin bilgi noksanlığından da kaynaklanabilir. Yaratıcılığa öğretmenlerin daha fazla önem vermeleri gerekmektedir.

9- Türkiye’de Resim Öğretmeni Yetiştirme Sorunu

(İzmir’de yapılmış bir araştırma)

Hazırlayan: F. Gülsen Artaç

Danışman: Doç. Dr. İnci San. Ankara, 1987.

Araştırmacı; ülkemizde sanatsal sorunların yanlış ve eksik uygulanan sanat eğitiminden kaynaklandığını düşünerek, önce bu sorunları saptamak, sonra bu konuda çalışmalar yapmak üzere eğitim asıl kaynağı olan öğretmen yetiştiren kurumların sorunlarını incelemeyi amaçlamıştır. Sonuçta sanat eğitimcisi yetiştiren kurumların temelden, toplu ve olumlu bir değişme gereksinimi duydukları saptanmıştır.

10- Halkevlerinde Sanat Eğitimi ve Etkinlikleri (1932-1950)

Hazırlayan: Hakan Serhan Sarıkaya

Danışman: Prof. Dr. İnci San. Ankara, 1993.

Bu araştırmanın temel amacı, 1932-1950 yılları arasında Halk evlerinde yapılan sanat eğitime yönelik çalışmaların ve sanat etkinliklerinin günümüzdeki sanatsal çalışma ve etkinliklerine model oluşturup oluşturmayacağını değerlendirmektedir. Yapılan incelemenin sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır: Halk evleri sanata katkı getirmiş, ulusal sanatı zenginleştirerek evrensel bir boyuta ulaştırmayı hedeflemiş, geniş bir toplumsal kesime ulaşmış, bu etkinliklere katılanların sanat yoluyla eğitimi sağlanmıştır.

11- İlköğretim Okulları Yöneticilerinin Güzel Sanat Eğitime İlişkin Davranışları (Ankara İli Örneği)

Hazırlayan: Huriye Altunay

Danışman: Prof. Dr. İnci San. Ankara, 1995.

Araştırmanın amacı, ilköğretim okulu yöneticilerinin, güzel sanatlar eğitimine ilişkin davranışlarını saptamak ve konuya ilişkin öneriler getirmektedir. Araştırmanın sonucunda, öğretmen ve yöneticilerin, sanat eğitimi uygulamaları ve okul yönetiminin sanat eğitime ilişkin davranışları konusundaki görüşleri arasında genel anlamda bir farklılaşma saptanmıştır. Yöneticilerin, sanat eğitimi uygulamaları ve etkinlikleri konusunda yeterince kolaylık gösterdiklerini söylemelerine

karşın, öğretmenler yeterince kolaylık sağlanmadığını belirtmişlerdir. Yöneticiler sorunları genel olarak fiziksel ortamın uygunsuzluğu ve mali olanakların yetersizliği gibi nedenlere bağlarken, öğretmenler az da olsa sorunların yöneticilerin tutumundan kaynakladığını belirtmişlerdir.

12– Temel Sanat Eğitimi Açısından Ankara Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Hazırlık Sınıfı Uygulamalarının Değerlendirilmesi.

Hazırlayan: Yusuf Demirtaş

Danışman: Prof. Dr. İnci San. Ankara, 1995.

Araştırmanın amacı, Ankara Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi hazırlık sınıfındaki temel sanat eğitimi dersi uygulamalarını değerlendirmektir. Araştırmanın sonucuna göre Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi hazırlık sınıfında uygulanan “Temel Sanat Eğitimi” dersi haftada dört saat olmak üzere bir yıl süre ile uygulanmaktadır. Temel sanat eğitiminin konuları her yıl gözden geçirilerek, öğrencilerin yetenekleri doğrultusunda hazırlanmaktadır. Temel sanat eğitimi dersini alan öğrencilerin, düşünen, düşündüğünü söyleyen, araştıran, deneyen, yorumlayan, kendisi ve çevresiyle barışık, kişilikli, özgüven sahibi oldukları saptanmıştır. Temel sanat eğitimi anlayışıyla; sadece yetenekli öğrenciler değil, lise ortaokul, hatta ilkokul seviyesindeki öğrencilerin de yetişmeleri doğru olacaktır.

13– Genel Liselerdeki Ders Geçme ve Kredi Sisteminde Sanat Alanına İlişkin Bir Durum Değerlendirmesi.

Hazırlayan: Melahat Arıkoğlu

Danışman: Prof. Dr. Cahit Kavcar. Ankara, 1995.

Bu araştırmanın temel amacı; Ankara ili Büyük Şehir Belediyesi içinde bulunan, Milli Eğitim Bakanlığına bağlı resmi genel liselerde uygulanmakta olan ders geçme ve kredi sistemindeki sanat alanına ilişkin bir durum değerlendirmesi yapmaktır. Araştırmanın sonucunda, okulların fiziksel koşullarının ve öğretmen sayılarının yetersizliği, sanat eğitimi ile ilgili derslerin seçmeli dersler statüsünde bulunması, eğitim sistemini ve doğal olarak sanat alanını öğrenci ve öğretmenlerin yeterince tanımıyor olması, ana-baba, öğrenci ve okul yöneticilerinin

eğitime karşı takındıkları olumsuz tutum vb. nedenlerle bu alanda yer alan derslerin çok az sayıda ğrenci tarafından alınabildiği, bunun sonucunda sanat alanından mezun ğrenci sayısının son derece düşük olduğu ve sistemin uygulanmasında bu alana gereken önemin verilmediği durumu ortaya çıkmıştır.

14– Türkiye’de Popüler Kültürün Yönetimleri ve Plastik Sanatlar Eğitimine Etkisi.

Hazırlayan: iek Kumral

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Sedat Sever, 1995.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de popüler kltrrnn plastik sanatlar eğitimi üzerindeki etkilerini saptamaktır. Yapılan araştırma sonucunda, popüler kltrrn ile plastik sanatlar eğitimi arasında bir ilişkinin varlığı ortaya çıkmıştır. Popüler kltrrnn; bireyin yaşantı zenginliğine, kişilik gelişimine ve sosyalleşmesine, öğretmenlerde yardımcı olmadığı, öğrencilerde ise yardımcı olduğu saptanmıştır.

b– Doktora Tezleri

1– Türk Sanat Eğitiminin Tarihsel Gelişim Süreci içinde Ortaokul Resim Eğitimi ve Resim ğretmeni Yetiştirme (1923–1950).

Hazırlayan: Serap Etike

Danışman: Prof. Dr. İnci San. Ankara, 1991.

Araştırma şu sorulara yanıt bulmayı amaçlamaktadır. Sanat Eğitim ve Resim Eğitimi niçin gereklidir? Türk resim eğitiminde etkili olan kurumlar ve düşünceler hangileridir? Türkiye’de sanat eğitiminin ortaokullarda başlangıcı ve gelişimi, resim derslerinin durumunu, resim ğretmeni yetiştirmenin başlangıcı, gelişimi ve ğretmen yetiştirme modellere nasıldır? Türkiye’de resim ğretimi için neler önerilebilir? Araştırmanın sonucu; Türkiye’de resim eğitimi, 1923–1950 döneminde önemli sayılan kişi, kurum ve olaylarla birlikte verilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmadan çıkan sonuç, Türkiye’de belirtilen dönemde, yaşanan tüm tarihsel ve toplumsal gerçeklere koşut olarak resim eğitiminde de bir coşkunun yaşandığı yönündedir.

2– Sanatçı ve Sanat Eğitimsi Yetiştiren Yükseköğretim Kurumlarında Grafik Tasarımı Eğitiminde Uygulanan Yöntemler

Hazırlayan: Emel Yılmaz

Danışman: Prof. Dr. İnci San. Ankara, 1993.

Doktora tezi olarak hazırlanan bu araştırma, sanat eğitimi veren Yükseköğretim Kurumlarındaki grafik tasarımı eğitiminde uygulanan yöntemleri tespit etmek ve yöntemleri etkileyen faktörleri ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Elde edilen bulgulara göre, grafik tasarımı eğitimi veren öğretim elemanları, konulara (ünitelere) göre yöntem farklılıkları yapılması gerekir görüşünde birleşmektedirler. Ayrıca öğretim elemanları tarafından kullanılabilmesi düşünülen seçenek olarak verilen yöntemlerin farklı derecelerde kullanıldıkları da görülmüştür.

3– Türkiye Üniversitelerinde Seçimlik Güzel Sanatlar Derslerinin Değerlendirilmesi

Hazırlayan: Ayşe Çakır İlhan

Danışman: Prof. Dr. İnci San. Ankara, 1993.

Araştırmanın temel amacı 1983–1984 yılında uygulanmak üzere Yükseköğretim Kurulu tarafından üniversitelere zorunlu seçimlik ders olarak konulan Güzel Sanatlar dersinin Plastik sanatlar boyutuyla değerlendirmesini yapmaktır. Sonuç olarak seçimlik güzel sanatlar dersleri 1983-1984 öğretim yılından itibaren pek çok üniversitede uygulamaya konmuştur. Yükseköğretim Kurulu bu derslerle ilgili bir çerçeve program yayınlamıştır. Programlarda hangi alanlarda ders verilebileceği, dersin amaçları ve derslerde işlenecek, özellikle teorik konular hakkında bilgi verilmektedir. Yapılan araştırma sonucu birçok üniversitede bu derslerle ilgili amacına uygun yıllık plan yapılmadığı saptanmıştır. Gençlerin eğitimine olumlu katkılar sağlayan seçimlik Güzel Sanatlar dersleri öğrencilerin ilgisini çekmekte, öğrenciler kendilerini farklı alanlarda da yetiştirmek istemektedirler. Bu derslerde sınıf geçme ve değerlendirme sistemi konusunda çok değişik uygulamalar söz konusudur. Güzel sanatlar için, dersin amacına uygun sağlıklı mekanlar çok azdır.

Uygulamalı yürütülen bu dersler için araç–gereç gerekmektedir, ancak yeterli maddi destek sağlanmamaktadır. Güzel Sanatlar derslerinin amacına ulaşmasındaki en büyük etken öğretim elemanıdır. Öğretim elemanının seçiminde belli bir ölçüt olmamakla birlikte, öğretim elemanının kendisini geliştireceği yeterli fırsatlar da verilmemektedir. Ayrıca seçimler güzel sanatlar derslerine ayrılan süre de yetersizdir.

B– Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü’nde Sanat Eğitimi Üzerine Yapılan Tezler

a– Yüksek Lisans Tezleri

1– Ortaöğretim Kurumlarında Grafik Eğitim ve Kültür Aktarma Aracı Olarak Önemi

Hazırlayan: Adnan Tepecik

Danışman: Doç. Dr. Nihat Boydaş. Ankara, 1990.

Araştırmada Ankara İli sınırları içerisinde 50 resim öğretmenine konu ile ilgili 22 adet soru sorulmuş ve alınan cevaplarla yorumlara gidilmiş ve resim dersi müfredatlarında kültür konusuna hiç değinilmediği ortaya çıkmıştır. Eğitim programlarındaki kültür alışverişlerinde grafik sanatları önemli bir yer işgal etmektedir. Kitle iletişim aracı olan grafik, sanatın tüm yönleriyle topluma tanıtılması ve verdiği mesajların daha iyi anlaşılabilmesi için her şeyden önce öğretim kurumlarında bu konu her yönüyle ele alınmalıdır.

2– Temel Sanat Eğitiminde Görsel Alanın Arındırılmasına İlişkin Bir Uygulama Örneği

Hazırlayan: Nur Gökbulut

Danışman: Prof. Dr. Yüksel Bingöl. Ankara, 1992.

Bu araştırmanın amacı; öğrencilere temel sanat eğitimi kapsamındaki plastik kavram ve kuralları, kendi amaç ve eğitimleri doğrultusunda kullanabilmeleri için, bilinen renk teorileri; renk ve biçim ilişkileri ve bunlarla ilgili prensiplerin yanısıra uygulayabilecekleri yeni ilişkiler olabileceğini sezdirmek ve sanat eğitimi açısından; bunlardan yararlanılması sonucunda, toplumsal beğeni yozlaşması ve kimlik arayışına bir çözüm getirilip getirilmeyeceği konusunun araştırılmasına

dikkat çekilmektedir. Araştırmanın sonucuna göre; temel sanat eğitimi derslerinin yalnızca görsel anlatıma yönelik yürütülmesi önemli bir eksikliklerdir. Özellikle akademik ortamda sık sık düzenlenen, seminerler, paneller ve tartışmalar dersin programında yer almalı, öğrencilerin bunlara katılmaları sağlanmalıdır. Ülkemizde sanat eğitiminin en önemli eksikliği, okuma, araştırma, tartışma ortamlarından uzak içe dönük üretimle yetinir olmasıdır. Sanat Eğitimi toplumda düşünce akışını hızlandırılmalıdır.

3- Orta Dereceli Okullara Sanat Eğitimi (1924-1993)

Hazırlayan: Muradiye Bal

Danışman: Prof. Dr. Yüksel Bingöl. Ankara, 1993.

Bu araştırma, genel lise ve ortaokullarda uygulanan sanat eğitimi öğretim programlarını; Cumhuriyet'in kuruluşlarından günümüze kadar incelemeyi amaçlamaktadır. Yapılan araştırmanın sonucuna göre; Cumhuriyet'in kuruluşu ile birlikte yabancı eğitim uzmanları ülkeye davet edilir. Uzmanların verdikleri raporların bir bölümü uygulama alanı bulur. Bu raporların izleri hazırlanan 1938 öğretim programında görülmektedir. 1949'da öğretim programlarına iş dersleri girmiştir. Sanat ve iş derslerindeki en yüksek düzey program geliştirme çabalarının yoğunlaştığı 1953 yılıdır. Ortaokul ve lise programları ayrı yıllarda yapıldığından bir bütünlük içinde değildir ve programlar öğrencinin çağdaş davranış geliştirmesini engellemiştir. Sanat eğitimcisine yol göstermesi gereken öğretim programları; eğitimciyi yanıltmaktadır.

4- Ortaokul Çağı (12-15 yaş) Çocuğun Resim-İş Dersine Bakış Açısını Belirleyen Etkenler.

Hazırlayan: Aylin Bayram

Danışman: Doç. Dr. Nihat Boydaş. Ankara, 1993.

Ortaokul çocuğunun resim-iş dersine bakış açısını belirleyen etkenlerin araştırıldığı bu çalışmada ortaya çıkan verilere göre; genel eğitim anlayışından, ortaokul resim-iş dersi çalışmada ortaya çıkan verilere göre; genel eğitim anlayışından, ortaokul resim-iş dersi müfredat

programından, süre darlığından, okulların fiziksel yapılarından, öğretmen yetiştirme yöntemlerinden, ilkokullarda resim dersinin önemsenmemesinden, ana ve babaların sanat kültürü birikimlerinin olmamasından kaynaklanan problemler olduğu saptanmıştır.

5- Türkiye’de Çocuk Resimleri Yarışmaları ve Yarışmaların Sanat Gelişimine ve Eğitime Etkileri

Hazırlayan: Bağdat Karababa

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Serap Etike. Ankara, 1993.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de düzenlenen çocuk resimleri yarışmalarının eğitsel yönünü incelemek ve günümüzdeki genel durumunu saptamaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için çocuk resimleri yarışmalarının çocuğun sanat gelişimine ve eğitime etkileri ile yarışmaların niteliği incelenmiştir. Araştırma verilerine göre, çocuklar, çocuk resim yarışmalarına katılmayı istemektedirler. Seçici kurulun uzman kişilerden oluşması, sergilemede ve resim seçiminde; çocuğun gelişimi, psikolojik durumu, ilgi ve sevgisi, yaşadığı yer, okuduğu okul ve o güne kadar resim konusunda aldığı eğitim ve yaptığı çalışmalardaki birikim dikkate alınmalıdır.

6- İlkokullarda Resim-iş Eğitimi ve Karşılaşılan Sorunlar.

Hazırlayan: Alev Arısoy

Danışman: Prf. Dr. Yüksel Bingöl. Ankara, 1994.

Araştırmanın sonucuna göre; hazırlanan 1928-1968 müfredat programlarında sadece çocuğun iyi fert olması önemsenmiştir, o yaş çocuğunun gelişimi ve ihtiyaçları gözardı edilmiştir. 1928’den bu yana geçen süre (65 yıl) içinde sadece bir iki madde programa eklenmiştir. Ayrıca okulların fiziksel yapıları yetersiz, ders süreleri kısıtlıdır. Uzman öğretmenin bulunmaması, çocukların sürekli sınavlara hazırlanmaları nedeniyle sanat dersleri amaçlarının dışında kullanılmaktadır. Sadece katkı teorik bilgilerle hazırlanan bir programda yetişen çocuklar ruhsal olarak gıdasız kalmaktadırlar, bu boşluğu ancak sanat eğitimi doldurabilir.

7– Ankara Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Resim Atelye Dersi Deneysel Uygulamaları

Hazırlayan: Mehmet Erbil

Danışman: Yrd. Doç. Münire İzgi. Ankara, 1994.

Bu araştırmanın amacı, Ankara Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi'nde okuyan öğrencilerin resim atelye dersi taslak programına göre yaptıkları deneysel uygulamaların irdelenmesidir. Bu çalışmalarda çevreye duyarlılık en önemli nitelik olarak düşünülmüştür. Böylece öğrencide araştıran, gözlemleyen, deneyen, farklılığı ayırt edebilen kişilik gelişimi amaçlanmıştır.

8– Ortaokul Temel Ders Kitaplarının Eğitsel ve Grafiksel Açından Değerlendirilmesi.

Hazırlayan: Ayşe Dünder

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Serap Etike. Ankara, 1995.

1993-1994 öğretim yılı Temel Eğitim ikinci devre ders kitapları grafik tasarımının eğitsel açıdan değerlendirilmesi amacı ile hazırlanan bu araştırma sonucunda şu bulgular elde edilmiştir. Ortaokul temel ders kitaplarındaki resimlerin, konuların içeriği ile ilgisinin az olduğu, kitaplardaki resimlerin ilgi çekmediği, resimlerin çizimlerinin yetersiz olduğu, resim ve fotoğrafların sayfalara ve konulara uygun yerleştirilmediği, kitap kapaklarının eğitsel ve grafiksel açıdan yeterli sonuç vermediği ortaya çıkmıştır. Sonuç olarak temel ders kitaplarının grafik tasarımının eğitim ve öğretimi doğrudan etkilediği saptanmıştır.

b– Doktora Tezleri

1– Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri Öğrencilerinin Okul Beklentileri ile Yönelindikleri Meslekler Arasındaki İlişki (resim bölümü son sınıf öğrencileri üzerine bir araştırma).

Hazırlayan: Serap Buyurgan

Danışman: Prof. Dr. Nihat Boydaş. Ankara, 1996.

Bu araştırmanın amacı; Anadolu Güzel Sanatlar Liselerinin kuruluşuna kadar gelişen aşamaları, kuruluş amaçlarını, öğrencilere göre; ne şekilde eğitim gördüklerini, karşılaştıkları güçlükleri, dört yıllık eğitim

sürecinde kazandıkları değerler ve verilen sanat eğitiminin seçenekleri meslek ile bağlantısını tespit ederek eğitimi daha geliştirici yöntemler saptamak ve önerilerde bulunmaktır. Sonuçta, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri öğrencilerinin aldıkları eğitim ile bağlantılı mesleklere yöneldikleri görülmüştür. Bu seçimlerinde okullarının etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

C– Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Resim–İş Eğitimi Anabilim Dalında Yapılan Tezler

a– Yüksek Lisans Tezleri

1– Tezin Adı: Tarihsel Süreç İçinde Resim Eğitimi ve İzmir İlinde Resim Eğitimine Eleştirel Yaklaşım.

Hazırlayan: Leyla Kütükçüler

Danışman: Doç. Fahri Sümer. İzmir, 1990.

Yapılan değerlendirmede sanat eğitimini hemen hiç değişmeden yaklaşık otuz küsur yıl öncesinin bilgileri ve yöntemleri ve sürdürüldüğü ve sanat eğitimi derslerinin büyük bir çoğunluk tarafından sevilmediği, müfredat programın günün koşullarına uymadığı, ortamın sanat eğitimi için uygun olmadığı, sanat eğitimi müfettişlerinin eski ve yanlış bilgilermelerinden dolayı yanlış önerilerde buldukları, pek çok okulda yöneticiler ve öğretmenler tarafından sanat eğitimi dersleri diğer teorik dersler kadar önemsenmediği saptanmıştır. Sanat eğitimine ilişkin dersler ailede ve çevrede yetenekli olanların başardığı dersler olarak görülmektedir. Sanat eğitimi öğretmenleri de kendilerini yeterli başarıda bir öğretmen olarak görmemekte bunu da derslerin daha sağlıklı oluşmasını engelleyen etmenlere bağlamaktadırlar.

2– Tezin Adı: Sanatta Yaratıcılık ve Eğitim

Hazırlayan: Bedri Karayağmurlar

Danışman: Prof. Dr. İhsan Turgut. İzmir, 1990.

Araştırmacı, incelemesinde bir insan özelliği olarak yaratıcılığı ele almakta, yaratıcılığın nasıl ortaya çıktığını, nasıl somutlaştığını ve eğitimle nasıl geliştirilebileceğini göstermeye çalışmaktadır. Özellikle

yaratıcılığın eğitimle geliştirilebileceği vurgulanmakta, eğitim “talim” düzeninden kurtarılarak, eğitim yönetimi olarak” yaparak yaşayarak eğitim, bütün derslerde ve programlarda temel alınmasının altı çizilmektedir. Ayrıca sanat eğitimi derslerinin temel dersler olarak kavranması gerektiğinin altını çizmektedir.

3– Tezin Adı: Yaratıcılıkta Temel Sanat Eğitiminin İşlevi.

Hazırlayan: Ayfer İşlek

Danışman: Doç. İbrahim Bozkuş. İzmir, 1992.

Araştırmaya Göre; “Temel Sanat Eğitimi” dersi sanatın üst düzeyindeki kuramsal sorunlarını içeren bir ders olmaktan çok, gözlem ve görsel düşünme eğitimine ağırlık veren bir niteliğe sahip olmalıdır. Önemli olan, görsel düşünmenin mantığının, doğayı tanıma süreci içerisinde sezinleme yoluyla ortaya çıkararak, kavranmasını sağlamaktır. Bu derste, öğrenci, özel düşünme özgürlüğü, risklere girebilme, düşünmede bağlantısız sıçramalar yapabilme ve yeni uyarımlara açık olma gibi yaratıcı düşünmeye açık, problem çözme yollarını özgürce denemeye teşvik edilmelidir.

4– Tezin Adı: Sanayi ve Endüstri Ürünü Hazır Eşyanın (Ready Made) Sanat Nesnesi Olarak Plastik Sanatlar (Resim ve Heykel) Eğitiminde Kullanılması.

Hazırlayan: Mücahit Bora

Danışman: Doç. Sami Gökgöz. İzmir, 1992.

Araştırmacıya göre, plastik sanatlar alanında, yaratıcı edim, sanat nesnesi olarak kullanılacak malzemenin olanaklarına bağlı olarak gelişecektir. Bu nedenle; güzel sanatlar eğitimi ve öğretimi yapan okullardaki plastik sanatlar eğitiminde “sanat nesnesi” olarak kullanılan malzeme ve teknolojik olanakların genişletilmesi ve her türlü malzemenin kulanıma sunulması gerekmektedir. 1912’lerden günümüze değin her türlü malzeme sanat nesnesi olarak kullanıldı ve halen kullanılmaktadır. Dünya sanatı, sanat ürünü yönünden bugünkü zenginliğine; bu sınırsız malzeme ve teknik olanağın kullanımı sayesinde ulaşmıştır.

5- Tezin Adı: Ortaöğretimde Çocuğun Sosyal Gelişiminde Sanat Eğitiminin Önemi.

Hazırlayan: Erdal Ünsal

Danışman: Doç. İbrahim Bozkuş. İzmir, 1992.

Araştırmanın sonucunda toplumsal yapının insanın duygusal ve toplumsal yaşamını olumsuz yönde etkilediği, bunun sonucu olarak da insanda olumsuz davranışlar ve olumsuz etkileşimlerz görüldüğü vurgulanmaktadır. Böylesine olumsuz bir ortamda genç insanlar nasıl bir eğitimle bu olumsuzluklardan kurtulabilirler veya en az şekilde etkilenebilirler? Araştırmacı bu sorunun yanıtını şu şekilde vermektedir.

6- Tezin Adı: Grafik Baskı Tekniklerinin Ortadereceli Okullara Uyarlanması.

Hazırlayan: Nuray Kıvançlı

Danışman: Doç. Yüksel Uslay. İzmir, 1992.

Ortaöğretim kurumlarında yapılan bu araştırmanın sonucunda uygulanmakta olan veya uygulanmaya çalışılan baskı teknikleri bir yana, genelde resim derslerine programda yeterince yer verilmemesi, nedeniyle sınırlı ders saatleriyle dolayısıyla uygulamalar yetersiz kalmakta ve verim alınamamaktadır. Genelde eğitim sistemindeki bozukluklar programlara da yansımaktadır. Sanat eğitimi için hazırlanan ders programları haftalık ders saati ile uyumlu olmadığından konular öğrenciye yüzeysel olarak verilmektedir.

7- Tezin Adı: Sanat Eğitiminde ve Yaratıcılıkta Yazının Yeri.

Hazırlayan: Nurgün Apaydın

Danışman: Doç. Yüksel Uslay. İzmir, 1993.

Tezin sonuç bölümünde araştırmacı düşüncelerini şöyle özetlemektedir: Afişten sonra, teknolojik gelişmenin doğal sonucu olan reklam fikrinin ikinci büyük atılımı ise ürünlerin özel biçimde sunulmasına olanak tanıyan marka ve paketleme kavramlarının ortaya çıkmasıdır. Herhangi bir ürünün tanıtılmasının temelinde yatan reklam fikrinin ve bu fikrin ana ögesi olan bilginin, hedef kişiye iletilmesinde yazının yardımcı rolü yadsınamaz.

8- Tezin Adı: Yaratıcı Bireylerin Yetişmesi Açısından Sanat Eğitiminin Yeri ve Önemi.

Hazırlayan: Perim Taşkıran

Danışman: Prof. Dr. İhsan Turfut. İzmir, 1994.

Araştırmada, özellikle sanat eğitiminin gerekliliği üzerinde durulmakta; “Sanat eğitiminin gerekliliği bireyleri yalnızca sanatçı olarak görme eğiliminden değil, sanat tüketicisi, sanat destekleyicisi olarak bireyi yetiştirme isteminden gelmektedir” denilmektedir. Sanat eğitiminin genel eğitim sistemi içinde yeri ve önemi incelendikten sonra, sanat eğitiminin genelde sanat olgusuna olumsuz bakışlardan ve yöntem sorunlarından kaynaklanan sorunlar saptanmıştır.

9- Tezin Adı: Ortaöğretim Kuramlarında Sanat Eğitimine Eleştirel Bir Yaklaşım.

Hazırlayan: Ayhan Özhan

Danışman: Prof. Dr. Fahri Somer. İzmir, 1995.

Sanat eğitimini, İlköğretim okulları ikinci kademe ve liselerde uygulanan “resim-iş” dersi müfredatını, resim-iş öğretmeni ve öğrenci açısından incelemek tezin temel amacını oluşturmaktadır.

Tez hazırlığı süresince sanat eğitimi ile ilgilenen sanatçı ve eğitimcilerin görüşleri alınmıştır. Sonuç olarak: 1971 tarihli ortaokul sanat ve iş eğitimi programından, 1982 tarihli ortaöğretim resim dersi öğretim programına kadar biçimsel anlamda büyük bir program değişikliği söz konusu değildir. Son programlar dersin düşünsel temellerine daha uygun hazırlanmıştır. Haftalık ders saati süreleri, okullarımızdaki fiziksel ortam, ilköğretim ikinci kademedeki kalabalık sınıflar, liselerde resim dersinin seçmeli oluşu vb. gibi sorunlar halen varlığını sürdürmektedir.

10- Tezin Adı: İlköğretim Okullarında Resim-iş Dersi Günlük Plan Uygulamaları.

Hazırlayan: Haldun Özbudun

Danışman: Yrd. Doç. D. Ali Selamet. İzmir, 1995.

Bu çalışma, ilköğretim okullarındaki sanat eğitimcilerinin, Milli Eğitim

kurumlarındaki adlarıyla resim–iş öğretmenlerinin, yıllık planlarında hedefledikleri, istedik davranış değişikliğini, hedefe en yakın düzeyde gerçekleştirebilmeleri için gerekli olan “günlük plan uygulamalarını” incelemektedir. Resim–iş dersi ilköğretim okullarındaki sorunların oluşturduğu zorluklarla birlikte işlenmek zorundadır. Bu nedenle bazen mükemmel denilecek bir plan bile gerçek anlamda işe yaramayabilir. Planı araç olarak görüp, amaç haline getirmeden bu olumsuzlukların üstesinden nasıl gelineceği yılmadan araştırılmalıdır.

11– Tezin Adı: Kavramsal Sanat Eğitiminin Sanat Eğitimi Açısından Önemi.

Hazırlayan: Özden Işıktaş

Danışman: Yrd. Doç. S. Umur Türker. İzmir, 1995.

Kavramsal sanat eğitimi gelenekçi çizgiyi sürdürmez. Sıradanlık içinde gerçek ve yüce sanatın yapılabileceği inancını da taşımamaktadır. Yaratıcı düşünceyi sözde yenicilik adına sadece nesneye dayandıran bir sanat ve sanat eğitimi anlayışında değildir. Amaç, yaratıcı düşünce ve yaratıcı edimin bir bütünlük düzencesi içerisinde geliştirilmesidir. Yetenekli olmak, sanatsal ve bilimsel yaratabilmenin temel ve tek koşulu olmaktan çıkmıştır. Kavramsal Sanat Eğitim genel formüller ve kurallar biçiminde öğrenilmiş hazır bilgilerden farklı olarak öznel yaşantı, gözlem ve deneyimler yoluyla elde edilen bilgileri getirmektedir.

II.SONUÇ

Ankara, Gazi ve Dokuz Eylül Üniversiteleri Sosyal Bilimler Enstitülerindeki yüksek lisans ve doktora tezleri yıllara göre incelendiğinde Gazi ve Dokuz Eylül Üniversitelerinde 1990 yılı sonrası alana yüksek lisans ve doktora düzeyinde katkı sağladıkları saptanmıştır. Buradan Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü EPÖ/Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı'nın yüksek lisans ve doktora bağlamında Türkiye genelinde ilk kuramsal çalışmaları yapan kurumlardan biri olduğunu söyleyebiliriz.

Aşağıdaki tablolardan anlaşılacağı gibi yüksek lisans ve doktora düzeyinde okulöncesi dönemde sanat eğitime ilişkin çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan araştırmalar genelde mevcut durumu saptamaya yönelik olduğundan öneriler de genelde birbirinin tekrarı niteliğindedir. Sanat eğitiminin öğretimine ilişkin yeni araştırmalara gereksinim vardır.

Tablo 1: Sanat Eğitimi Konusunda Yapılmış Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Konulara Göre Dağılımı

	Y	D	T
Okul Öncesi	–	–	–
İlkokul	4	–	4
Ortaokul	9	–	9
Lise	3	1	4
Yüksek Öğrenim	1	2	3
Temel Sanat Eğitimi	3	–	3
Yaratıcılık	4	–	4
Öğretmen Yetiştirme	1	1	2
Diğer	8	–	8
Toplam	33	4	37

Kısaltmalar: Y. Yüksek Lisans Tezleri D: Doktora Tezleri T: Toplam

Tablo 2: Sanat Eğitim Üzerine Yapılmış Yüksek Lisans ve Doktora Tezlerinin Yıllara Göre Dağılımı

	Ankara Üniversitesi			Gazi Üniversitesi			Dokuz Eylül Üniversitesi			Genel Toplam		
	Y	D	T	Y	D	T	Y	D	T	Y	D	T
1980	1	-	1							1		1
1981	-	-	-							-		-
1982	1	-	1							1		1
1983	-	-	-							-		-
1984	2	-	2							2		2
1985	4	-	4							4		4
1986	-	-	-							-		-
1987	2	-	2							2		2
1988	1	-	1							1		1
1989	-	-	-							-		-
1990	-	-	-	1	-	1	2	-	2	3		3
1991	-	1	1	-	-	-	-	-	-			1
1992	-	-	-	1	-	4	4	-	4	5		5
1993	1	2	3	3	-	1	1	-	1	5		7
1994	-	-	-	2	-	1	1	-	1	3		3
1995	2	-	2	1	-	3	3	-	3	6		6
1996	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-		1
Top	14	3	17	8	1	9	11	-	11	33	4	37